

Kees van Kooten is gefascineerd door woorden en hun herkomst. Op het congres sprak hij over “de opwinding die zich van je meester maakt wanneer je een tot dan toe achteloos gebruikt woord plotseling uiteen ziet vallen in zijn samenstellende delen”.

KEES VAN KOOTEN

Achter het gordijn van taal

Woorden en hun familiebanden

In zijn korte gedicht ‘Etymology’ schrijft de voormalige Amerikaanse ‘poet laureate’ Billy Collins:

Men noemt het Baskisch een weestaal.
De linguïsten weten niet
welke andere talen aan haar wieg stonden.

Vanachter het hoge venster van het weeshuis
ziet zij Engels eenzaam naar het kerkhof
wandelen
om een eerbiedige groet te brengen
aan de graven van zijn ouders:
Latijn en Anglo-Saksisch.

Deze verpersoonlijking van de taal is tekenend voor de poëzie van Billy Collins, die ook honden, auto’s, stoelen, piano’s en bureaulampen een stem geeft. En bij het lezen van zo’n kort gedicht, waarin de taal tot een mens wordt, door het raam naar buiten kijkt en een andere taal – eveneens in de gedaante van een mens – ziet passeren, op weg naar zijn menselijke ouderpaar, raak ik voor de zoveelste maal verlamd door het besef dat elk gesproken, gelezen of geschreven woord een voorvader en -moeder heeft, die ik in negenennegentig van de honderd gevallen niet ken.

Onlangs merkte ik dat ook weer eens toen mijn kleindochter van vijf na schooltijd bij ons belandde. Ze droeg een nieuw winterjasje in de zogenoemde army-look en zij meldde mij dat dit een ‘kamerragejas’ was. Het duurde even voordat ik begreep dat *kamerrage* haar lightversie van *camouflage* was; ik had haar nog wel kunnen uitleggen wat *camouflage* betekent, maar, realiseerde ik mij tot mijn schaamte, niet waar dat woord vandaan komt.

Taalstruikelingen

De verleiding om naspeuringen te doen naar de familiebanden van woorden is haast niet te weerstaan. Mijn eerste ervaring op dit gebied verliep als volgt. Als kind had ik galbulten. En achter ons huis waren mannen aan het werk. Op een dag schijn ik te hebben geroepen: “Mamma! Twee precies dezelfde woorden! De werkmannen hebben een overall en ik heb overal pukkels!”

Ook mijn zusje Anke stond stil bij zulke dingen. Zij was acht toen ze tijdens een van de reizen die wij in de jaren vijftig met ons gezin over de Route Napoléon naar Zuid-Frankrijk maakten, een wervend paneau zag waarop “Logies” stond geschreven. Ze vroeg: “Logies? Logies? Wát is hier dan zo logies?”

Het zijn gebeurtenisjes van niks, zulke taalstruikelingen, maar je onthoudt ze je hele verdere leven.